

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s):	Oskar Novotný – Eleonóra Kováčová
Článok / Article:	Úroveň vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva v podmienkach Slovenskej republiky a ekonomické podmienky rozvoja vzdelanosti vo vzťahu k ostatným krajinám OECD
Vydavateľ / Publisher:	Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

NOVOTNÝ, O. – KOVÁČOVÁ, E. 2013. Úroveň vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva v podmienkach Slovenskej republiky a ekonomické podmienky rozvoja vzdelanosti vo vzťahu k ostatným krajinám OECD. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 16, č. 3, 2013. ISSN 1335 – 2741, s. 38 - 58. Dostupné na internete: http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/userfiles/file/3_2013/NOVOTNY-KOVACOVA.pdf.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

ÚROVEŇ VYSOKOŠKOLSKY VZDELANÉHO OBYVATEĽSTVA V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY A EKONOMICKÉ PODMIENKY ROZVOJA VZDELANOSTI VO VZŤAHU K OSTATNÝM KRAJINÁM OECD

STATUS OF POPULATION WITH UNIVERSITY EDUCATION AND THE ECONOMIC CONDITION OF THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN SLOVAK REPUBLIC IN COMPARISON TO OTHERS OECD COUNTRIES¹

Oskar Novotný – Eleonóra Kováčová*

ABSTRACT

The following paper is devoted to the actual questions of the highest educational level of inhabitants in the SR and to their comparison to all remaining OECD member states. Investigates and especially evaluates the relation of the third level of education attainment and the economic conditions for it from public and private sources.

Key words: economics of education, third level of education attainment, university graduation of the inhabitants of the SR, public and private sources, comparative analysis of the position of SR to all remaining OECD member states.

* Doc. Ing. Oskar Novotný, CSc. pôsobí na Katedre verejnej politiky a verejnej ekonomiky Fakulty verejnej politiky a verejnej správy, Vysoká škola v Sládkovičove, Slovenská republika, e-mail: novotnyoskar@gmail.com.

PhDr. Eleonóra Kováčová, PhD. pôsobí ako odborná asistentka na Katedre verejnej správy Fakulty verejnej politiky a verejnej správy, Vysoká škola v Sládkovičove, Slovenská republika, e-mail: eleonora.kovacova@umb.sk.

¹ V príspevku sú všetky údaje použité z oficiálnych prameňov štatistiky OECD. Nemôžeme a ani sa nechceme zaoberať kvalitou rastu vzdelanosti obyvateľstva SR. To nie je ambíciou ekonóma, aj keď podľa niektorých indikátorov (možnosti uplatnenia v zahraničných firmách, počtu patentov absolventov slovenských vysokých škôl, miera nezamestnanosti absolventov vysokých škôl atď.), by sa dalo uvažovať aj v tejto rovine.

Úvod

V podmienkach Slovenskej republiky u vzdelanej verejnosti prevládajú vo všeobecnosti názory o nadmierne vysokoškolsky vzdelanom obyvateľstve a počte vysokoškolákov. V príspevku bude pozornosť zameraná na analýzu a komparáciu:

- a) stavu a rastu podielu vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva² v SR, a na pozíciu SR vo vzťahu k ostatným krajinám OECD v sledovanom období;
- b) ekonomických podmienok rastu vzdelanosti na základe podielu HDP (%), ktoré sa vynakladali na vysokoškolský stupeň vzdelávania v SR, a na postavenie SR voči ostatným krajinám OECD v sledovanom období;
- c) počtu študujúcich na treťom stupni vzdelávania v SR v percentuálnom vyjadrení, a na porovnanie SR vo vzťahu k ostatným krajinám OECD v sledovanom období.

Vzdelanostná úroveň a vzdelanostná štruktúra v ekonomike sú odrazom genézy vývoja a pomerov v spoločnosti (Masár, 2009).

1 Komparácia vzdelanostnej štruktúry krajín OECD v rokoch 1998 - 2009³

1.1 Komparácia vzdelanostnej štruktúry krajín OECD v roku 1998

V roku 1998 dosiahla vzdelanostná štruktúra (s ukončeným tretím stupňom vzdelania) obyvateľstva 30-tich členských krajín OECD (na rozdiel od roku 2009 s výnimkou Izraela, Estónska, Chile a Slovinska, o ktorých sa neuvádzajú údaje v štatistike OECD vo veku 25-64 rokov) **priemernú úroveň 21,1 %**. Za týmto priemerným údajom OECD za rok 1998 boli priepastné, zhruba päťnásobné rozdiely (variačné rozpätie 5,09 %) od Kanady na I. mieste (38,2 %) až po Turecko na 30. mieste (7,5 %), ktoré sa do roku 2009 **výrazne**

² V príspevku boli použité výpočty podľa oficiálnej metodiky OECD pre tretí stupeň vzdelávania. Údaje sú získané výhradne zo štatistík OECD, nie z výberových šetrení (napr. sociologických výskumov a pod.).

³ V príspevku boli použité oficiálne údaje zo štatistík OECD.

zmenšili. Nad uvedeným priemerom vysokoškolskej úrovne vzdelanosti obyvateľstva (vo veku 25-64 rokov) sa z 34-och krajín OECD v roku 1999 nachádzalo **15 štátov** (variačné rozpätie - 1,51 bodu) v nasledovnom poradí:

1. Kanada	38,2 %
2. USA	34,9 %
3. Japonsko	30,6 %
4. Fínsko	30,2 %
5. Nový Zéland	27,6 %
6. Nórsko	27,4 %
7. Austrália	25,4 %
8. Dánsko	25,4 %
9. Belgicko	25,3 %
10. Holandsko	24,2 %
11. Veľká Británia	23,8 %
12. SRN	23,0 %
13. Švajčiarsko	22,9 %
14. Južná Kórea	22,5 %
15. Švédsko	21,7 %
16. Írsko	21,1 % (priemer OECD)

Pod uvedeným priemerom vysokoškolskej úrovne vzdelanosti obyvateľstva (vo veku 25-64 rokov) sa z 30-ich krajín OECD v roku 1998 nachádzalo **14 štátov** (variačné rozpätie - 2,81 bodu) v tomto poradí:

17. Island	21,0 %
18. Francúzsko	20,6 %
19. Španielsko	19,7 %
20. Luxemburg	18,3 %
21. Grécko	16,8 %
22. Rakúsko	13,7 %
23. Mexiko	13,5 %
24. Maďarsko	13,2 %
25. Poľsko	10,9 %
26. ČR	10,5 %
27. SR	10,3 %
28. Taliansko	8,6 %
29. Portugalsko	8,3 %
30. Turecko	7,5 %

Poradie krajín je nasledovné:

1. Medzi prvými desiatimi štátmi OECD s vysokým tretím stupňom vzdelanostnej štruktúry vo veku 25-64 rokov sa nachádzalo len 6 európskych štátov (Fínsko, Nórsko, Dánsko, Belgicko, Holandsko a Veľká Británia).
2. Austrália a Dánsko dosiahli rovnakú úroveň vo vzdelaní obyvateľstva na treťom stupni vzdelania – 25,4 %.
3. Medzi poslednými desiatimi štátmi bolo s výnimkou Mexika až 9 európskych krajín:
 - a) SR dosiahlo 10,3 %, t. j. menej ako polovicu priemeru krajín OECD a umiestnilo sa na 27. mieste z porovnávaných krajín, pričom Kanada sa umiestnila takmer štvornásobne vyššie nad úrovňou vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva s ukončeným tretím stupňom vzdelania v SR;
 - b) objasnenie prekvapivého javu v SR a ČR (ale i v ďalších európskych štátoch) možno hľadať v údajoch OECD o ukončenom druhom stupni vzdelania obyvateľstva, pri ktorých sa rebríčky krajín značne rozchádzajú (s výnimkou Turecka, Portugalska, Mexika, Španielska a ďalších krajín);
 - c) ČR ako líder tohto rebríčka dosiahla úroveň vzdelania s ukončeným druhým stupňom vzdelania obyvateľstva na úrovni 75,2 %, a SR sa umiestnila na 2. mieste na úrovni 72,4 %.

1.2 Komparácia vzdelanostnej štruktúry krajín OECD v roku 2009

V roku 2009 dosiahla vzdelanostná štruktúra (s ukončeným tretím stupňom vzdelania) obyvateľstva 34-och členských krajín OECD vo veku 25-64 rokov **priemernú úroveň 30 % (32,8 %)**.

Za týmto zvýšeným priemerným údajom OECD v roku 2009 oproti roku 1998, aj v roku 2009 nachádzame priepastné, takmer štvornásobné rozdiely (variačné rozpätie - 3,90 bodu) od Kanady na 1. mieste (49,5 %) až po Turecko na 34. mieste (12,7 %).

Nad priemerom vysokoškolskej úrovne vzdelanosti obyvateľstva (vo veku 25-64 rokov) sa z 34-och krajín OECD v roku 2009 nachádzalo **18 štátov** (variačné rozpätie - 1,51 bodu) v nasledovnom poradí:

1. Kanada	49,5 %
2. Izrael	44,9 %
3. Japonsko	43,8 %
4. USA	41,2 %
5. Nový Zéland	40,1 %
6. Južná Kórea	38,8 %
7. Fínsko	37,3 %
8. Austrália	36,9 %
9. Veľká Británia	36,9 %
10. Nórsko	36,7 %
11. Estónsko	36,0 %
12. Írsko	35,9 %
13. Švajčiarsko	35,2 %
14. Luxemburg	34,8 %
15. Dánsko	34,3 %
16. Belgicko	33,4 %
17. Švédsko	33,0 %
18. Holandsko	32,8 %
19. Island	32,8 % (priemer OECD)

Pod uvedeným priemerom vysokoškolskej úrovne vzdelanosti obyvateľstva (vo veku 25-64 rokov) sa z 34-och krajín OECD v roku 2009 nachádzalo **15 štátov** (varičné rozpätie - 2,34 bodu) v nasledovnom poradí:

20. Španielsko	29,7 %
21. Francúzsko	28,9 %
22. SRN	26,4 %
23. Chile	24,4 %
24. Grécko	23,5 %
25. Slovinsko	23,3 %
26. Poľsko	21,2 %
27. Maďarsko	19,9 %
28. Rakúsko	19,0 %
29. Mexiko	15,9 %
30. SR	15,8 %
31. ČR	15,5 %
32. Portugalsko	14,7 %

33. Taliansko	14,5 %
34. Turecko	12,7 %

Poradie krajín je mimoriadne prekvapivé, a síce:

1. Medzi prvými desiatimi štátmi s vysokým tretím stupňom vzdelanostnej štruktúry sa nachádzajú len 3 európske krajiny - Veľká Británia, Fínsko a Nórsko.
2. Austrália a Veľká Británia dosiahli rovnakú úroveň vo vzdelaní obyvateľstva na treťom stupni vzdelania – 36,9 %.
3. Podobne aj Holandsko a Island dosiahli rovnakú a zároveň aj **priemernú úroveň** porovnávaných členských krajín OECD vo vzdelaní obyvateľstva na treťom stupni vzdelania – **32,8 %**.
4. Medzi poslednými desiatimi štátmi bolo rovnako ako v roku 1998, s výnimkou Mexika, až 9 európskych krajín:
 - a) SR dosiahlo 15,8 %, t. j. viac ako polovicu pod priemerom porovnávaných krajín OECD a umiestnilo sa na 30. mieste, pričom Kanada sa umiestnila na 1. mieste (49,5 %) s viac ako trojnásobne vyššou úrovňou vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva s ukončeným tretím stupňom vzdelania ako SR;
 - b) objasnenie prekvapivého javu v SR a ČR (ale aj ďalších európskych štátov) možno hľadať v údajoch OECD o ukončenom druhom stupni vzdelania obyvateľstva, pri ktorých sa rebríčky krajín značne rozchádzajú (s výnimkou Turecka, Portugalska, Mexika, Španielska a ďalších krajín);
 - c) ČR ako líder tohto rebríčka dosiahla úroveň vzdelania s ukončeným druhým stupňom vzdelania obyvateľstva na úrovni 75,9 %, a SR sa umiestnila na 2. mieste na úrovni 75,2 %.

2 Komparácia úrovne ekonomických podmienok na podporu vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD v rokoch 2000- 2008⁴

2.1 Komparácia úrovne ekonomických podmienok podpory vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD v roku 2008

V roku 2008⁵ dosiahli výdavky na ukončený tretí stupeň vzdelania obyvateľstva v 28-ich členských krajinách OECD (o krajinách – Chile, Maďarsko, Luxemburg, Švajčiarsko - sú neúplné, resp. žiadne údaje) **priemernú úroveň 1,5 % HDP**. Za týmto priemerom údajom OECD v roku 2008 sú trojnásobné rozdiely (variačné rozpätie - 2,80 bodu) od USA na I. mieste (2,7 %) po SR na 28. mieste (0,9 %). **Nad týmto priemerom** sa v roku 2008 nachádzalo **9 štátov** (variačné rozpätie - 1,1 bodu) v tomto poradí:

1. USA	2,7 %
2. Kanada	2,5 %
3. Južná Kórea	2,5 %
4. Dánsko	1,7 %
5. Fínsko	1,7 %
6. Nórsko	1,7 %
7. Izrael	1,6 %
8. Švédsko	1,6 %
9. Nový Zéland	1,6 %
10. Austrália	1,5 % (priemer OECD)
11. Japonsko	1,5 % (priemer OECD)
12. Holandsko	1,5 % (priemer OECD)

Pod uvedeným priemerom sa v roku 2008 nachádzalo **16 štátov** (variačné rozpätie -0,6 bodu) v nasledovnom poradí:

13. Belgicko	1,4 %
14. Francúzsko	1,4 %
15. Írsko	1,4 %

⁴ Výdavky na tretí stupeň vzdelávania merané ako % z HDP vypovedajú o preferenciách spoločnosti, nie o úrovni (veľkosti) výdavkov (% z HDP v USA je neporovnateľné s % z HDP v Taliansku alebo Poľsku).

⁵ Boli použité najnovšie údaje podľa Factbook OECD 2011.

16. Poľsko	1,4 %
17. Portugalsko	1,4 %
18. Rakúsko	1,3 %
19. Estónsko	1,3 %
20. Mexiko	1,3 %
21. Island	1,3 %
22. SRN	1,2 %
23. Slovinsko	1,2 %
24. Švédsko	1,2 %
25. Veľká Británia	1,2 %
26. ČR	1,1 %
27. Taliansko	1,0 %
28. SR	0,9 %

Na základe uvedeného porovnania možno konštatovať nasledovné:

1. Nad priemerom OECD (1,5 %) sa nachádzalo v roku 2008 až 9 štátov, z toho 4 európske (Dánsko, Fínsko, Nórsko, Švédsko).
2. Na prvej priečke sa nachádza USA s dosiahnutým podielom HDP až na úrovni 2,8 %, čo zjavne prevyšuje priemer OECD.
3. Priemer OECD sa podarilo dosiahnuť iba jednej európskej krajine a to Holandsku spolu s ďalšími krajinami, ktorými sú Austrália a Japonsko.
4. Pod priemerom sa v roku 2008 nachádzalo až 16 členských krajín, pričom ČR a SR sa umiestnili na konci hodnotiaceho rebríčka s neuveriteľne nízkym podielom HDP, kde ČR obsadila 26. miesto s dosiahnutým podielom HDP na úrovni 1,1 %, a SR dosiahla 28. miesto s dosiahnutým podielom HDP na úrovni 0,9 %.

2.2 Štruktúra zdrojov na vytváranie ekonomických podmienok podpory vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD v roku 2008

Podiely HDP (v %), venované na tretí, t. j. vysokoškolský stupeň vzdelávania, sa skladajú **z dvoch zdrojov - z verejných výdavkov a zo súkromných výdavkov.**

Verejné výdavky

Verejné výdavky na ukončený vysokoškolský stupeň tvorili v roku 2008

v 30-tich skúmaných krajinách **v priemere 1 % HDP**, čo predstavuje 2/3 disponibilných zdrojov.

Poradie krajín je nasledovné:

1. Dánsko	1,6 %
2. Fínsko	1,6 %
3. Nórsko	1,6 %
4. Kanada	1,5 %
5. Švédsko	1,4 %
6. Belgicko	1,3 %
7. Švajčiarsko	1,3 %
8. Francúzsko	1,2 %
9. Írsko	1,2 %
10. Island	1,2 %
11. Rakúsko	1,2 %
12. Estónsko	1,1 %
13. Holandsko	1,1 %
14. Nový Zéland	1,1 %
15. Poľsko	1,0 % (priemer OECD)
16. Slovinsko	1,0 % (priemer OECD)
17. SRN	1,0 % (priemer OECD)
18. Španielsko	1,0 % (priemer OECD)
19. USA	1,0 % (priemer OECD)
20. ČR	0,9 %
21. Izrael	0,9 %
22. Maďarsko	0,9 %
23. Mexiko	0,9 %
24. Portugalsko	0,9 %
25. Taliansko	0,8 %
26. Austrália	0,7 %
27. SR	0,7 %
28. Južná Kórea	0,6 %
29. Veľká Británia	0,6 %
30. Japonsko	0,5 %

Z uvedeného vyplýva, že:

- a) na prvých troch miestach hodnotenia sa umiestnili európske krajiny – Dánsko, Fínsko a Nórsko s podielom HDP z verejných zdrojov na úrovni 1,6 %;
- b) nad priemerom sa umiestnilo 14 členských krajín OECD a na úrovni priemeru (1 %) sa umiestnilo 5 členských krajín OECD – Poľsko, Slovinsko, SRN, Španielsko a USA;
- c) za priemerným údajom OECD v roku 2008 s viac ako trojnásobnými rozdielmi (variačné rozpätie - 3,2 bodu) až po Japonsko na 30. mieste (0,5 %), sa umiestnilo 11 krajín, pričom SR sa umiestnila až na 27. mieste (0,7 %).

Súkromné výdavky

Súkromné výdavky na tretí stupeň vzdelania tvorili v roku 2008 v 28-ich skúmaných krajinách v priemere 0,5 % z HDP, čo predstavuje 1/3 disponibilných zdrojov. Za týmto priemerom sa ukrývala v roku 2008 obrovská až 19-násobná diferenciácia, a síce:

- a) na 1. mieste sa umiestnila Južná Kórea (1,9 %) a na 2. mieste USA (1,7%);
- b) krajiny, ako Rakúsko, Belgicko, Dánsko, Fínsko, Island, Nórsko sa umiestnili na ďalších priečkach, a to s podielom HDP na úrovni 0,1 %;
- c) ČR a SR sa umiestnili v skupine ďalších 10-tich krajín (ČR, Estónsko, Francúzsko, SRN, Írsko, Taliansko, SR, Slovinsko, Španielsko, Švédsko) s podielom HDP na úrovni 0,2 %.

2.3 Rast verejných zdrojov na vytváranie ekonomických podmienok podpory vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD v roku 2008 oproti roku 2000⁶

Zmeny v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD merané **indexom rastu verejných výdavkov v roku 2008 oproti roku 2000**, podľa dostupných oficiálnych údajov 29-tich členských krajín OECD, dosahovali **v priemere index 131** (s variačným rozpätím - 1,54 bodu

⁶ Boli použité najnovšie údaje podľa Factbook OECD 2011.

od Poľska na 1. mieste až po index 97 v Izraeli na 29. mieste).

Verejné výdavky **nad priemerom indexu** 29-tich krajín OECD (131) v roku 2008 oproti roku 2000 **prevýšilo 11 krajín** v nasledujúcom poradí:

1. Poľsko	202
2. ČR	187
3. Island	165
4. Nový Zéland	156
5. Južná Kórea	155
6. Estónsko	154
7. SR	145
8. Španielsko	144
9. Írsko	142
10. USA	141
11. Mexiko	137
12. Maďarsko	131 (priemer OECD)

Verejné výdavky **pod priemerom indexu** 29-tich krajín OECD (131) v roku 2008 oproti roku 2000 **malo 17 krajín** v nasledujúcom poradí:

13. Rakúsko	130
14. Nórsko	126
15. Fínsko	124
16. Švajčiarsko	122
17. Austrália	121
18. Kanada	121
19. Holandsko	120
20. Belgicko	118
21. SRN	117
22. Švédsko	117
23. Francúzsko	116
24. Dánsko	114
25. Veľká Británia	112
26. Taliansko	108
27. Japonsko	100
28. Portugalsko	98
29. Izrael	97

Z porovnania 29-tich členských krajín OECD vyplýva, že:

1. Na prvej priečke sa nachádza Poľsko s dosiahnutým indexom 202, čo poukazuje na nadpriemerné využívanie verejných výdavkov na podporu vysokoškolského vzdelávania oproti ostatným porovnávaným krajinám.
2. Priemer OECD (131) vykazuje Maďarsko, ktoré sa umiestnilo na 12. mieste v rámci hodnotených 29-tich krajín, pričom ČR (2. miesto) a SR (7. miesto) sa tiež umiestnili v skupine 11-tich krajín nad priemerom spolu s ďalšími deviatimi krajinami (z toho 6 európskych krajín), čo je dôkazom využívania prevažne verejných zdrojov na podporu vysokoškolského vzdelávania.
3. Pod priemerom OECD (131) sa umiestnilo zvyšných 17 krajín (z celkového počtu 29) z toho 13 európskych, pričom dosiahnutý index sa pohyboval v rozpätí od 130 (Rakúsko) až po 97 (Izrael), čo je dôkazom využívania iných dostupných zdrojov ako verejných.

2.4 Rast súkromných zdrojov na vytváranie ekonomických podmienok podpory vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD v roku 2008 oproti roku 2000⁷

Zmeny v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD merané **indexom rastu súkromných výdavkov v roku 2008 oproti roku 2000**, podľa dostupných oficiálnych údajov 25-tich členských krajín, dosahovali v priemere index 217 (s variačným rozpätím - 6,98 bodu) od Portugalska na 1.mieste až po Nórsko na 25. mieste.

Súkromné výdavky **nad priemerom indexu** hodnotených krajín OECD (217) v roku 2008 oproti roku 2000 **prevýšilo 6 krajín**, a to v nasledovnom poradí:

- extrémne	1. Portugalsko	739
	2. Rakúsko	611
	3. SR	557
- významne	4. ČR	289
	5. Veľká Británia	248
	6. Mexiko	225
- priemer	7. Dánsko	218

⁷ Boli použité najnovšie údaje podľa Factbook OECD 2011.

Súkromné výdavky **pod priemerom indexu** hodnotených krajín OECD (217) v roku 2008 oproti roku 2000 **malo 18 krajín** v poradí:

8. Fínsko	209
9. Poľsko	176
10. Južná Kórea	164
11. Island	156
12. Taliansko	155
13. Švédsko	151
14. SRN	150
15. Holandsko	147
16. Austrália	146
17. Belgicko	144
18. Francúzsko	141
19. Kanada	133
20. Izrael	130
21. Japonsko	125
22. Írsko	114
23. Španielsko	112
24. USA	107
25. Nórsko	106

Z porovnania 25-tich členských krajín OECD vyplýva, že:

1. Na prvej priečke hodnotených krajín sa nachádza Portugalsko s dosiahnutým indexom až 739, čo extrémne prevyšuje priemer krajín OECD (217), a je dôkazom nadpriemerného využívania súkromných zdrojov na vytváranie ekonomických podmienok na podporu vysokoškolského vzdelávania oproti ostatným porovnávaným krajinám.
2. SR a ČR sa umiestnili v pásme nad priemerom OECD (217), pričom SR sa umiestnila na 3. mieste s dosiahnutým indexom 557, a ČR sa umiestnila na 4. mieste s podstatne nižším indexom 289.
3. Pod priemerom OECD (217) sa umiestnili zostávajúce krajiny v počte 18 (z celkového počtu 25 hodnotených krajín) z toho 11 európskych, pričom dosiahnutý index sa pohyboval v rozpätí od 209 (Fínsko) až po 106 (Nórsko).

3 Závery komparatívnej analýzy o pozícii SR vo vzdelanostnej štruktúre a vytváraní ekonomických podmienok podpory vysokoškolského vzdelávania vo vzťahu k ostatným skúmaným krajinám OECD v sledovanom období⁸

3.1 Pozícia SR vo vzdelanostnej štruktúre voči ostatným krajinám OECD

Rok 2009

V roku 2009 dosiahla **priemerná vzdelanostná štruktúra** (s ukončeným tretím stupňom vzdelania) obyvateľstva v 34-och členských krajinách OECD vo veku 25-64 rokov **úroveň 30 %**. **SR** bola hlboko pod týmto priemerným údajom hodnotených krajín OECD, a ocitla sa takmer na konci rebríčka - **na 30. mieste (15,8 %)**.

Rok 1998

V roku 1998 dosiahla **priemerná vzdelanostná štruktúra** (s ukončeným tretím stupňom vzdelania) obyvateľstva v 30-tich členských krajinách OECD **úroveň 21,1 %**. **SR** bola hlboko pod týmto priemerným údajom hodnotených krajín OECD, a umiestnila sa skoro na konci rebríčka - **na 27. mieste (10,3 %)**.

3.2 Pozícia SR v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD v roku 2008

V roku 2008 dosiahli **priemerné výdavky** na vysokoškolské vzdelávanie v 27-ich krajinách OECD **úroveň 1,5 % z HDP**. Pozícia SR v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania voči ostatným krajinám OECD bola v roku 2008 najhoršia, a **SR** sa umiestnila na konci poradia krajín, konkrétne **na 28. mieste - 0,9 % z HDP**.

⁸ Výdavky na tretí stupeň vzdelávania merané ako % z HDP vypovedajú o preferenciách spoločnosti, nie o úrovni (veľkosti) výdavkov (% z HDP v USA je neporovnateľné s % z HDP v Taliansku alebo Poľsku).

Podpora vysokoškolského vzdelávania z verejných zdrojov v krajinách OECD v roku 2008

Verejné výdavky na ukončený vysokoškolský stupeň tvorili v roku 2008 v 30-tich skúmaných krajinách **v priemere 1 % z HDP**, čo predstavovalo 2/3 disponibilných zdrojov. Pozícia SR v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania z verejných zdrojov voči ostatným krajinám OECD v roku 2008 bola takmer najhoršia, a **SR** sa umiestnila na konci poradia hodnotených krajín, konkrétne **na 27. mieste - 0,7 % z HDP**.

Podpora vysokoškolského vzdelávania zo súkromných zdrojov v krajinách OECD v roku 2008

Súkromné výdavky na ukončený vysokoškolský stupeň tvorili v roku 2009 v 28-ich skúmaných krajinách **v priemere 0,5 % z HDP**, čo tvorilo 1/3 disponibilných zdrojov. Pozícia SR v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania zo súkromných zdrojov voči ostatným krajinám OECD v roku 2008 bola slabá, a **SR** sa umiestnila v skupine ďalších 10-tich krajín (ČR, Estónsko, Francúzsko, SRN, Írsko, Taliansko, SR, Slovinsko, Španielsko, Švédsko) **s podielom HDP na úrovni 0,2 %**.

3.3 Pozícia SR v zmenených ekonomických podmienkach na podporu vysokoškolského vzdelávania z verejných zdrojov v krajinách OECD v roku 2008 oproti roku 2000

Zmeny v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania v krajinách OECD merané indexom rastu verejných výdavkov v roku 2008 oproti roku 2000, podľa dostupných oficiálnych údajov 29-tich členských krajín dosahovali **v priemere index 131**. V zmenených ekonomických podmienkach podpory vysokoškolského vzdelávania z verejných zdrojov v roku 2008 oproti roku 2000, **sa SR s indexom 145 umiestnila na 7. mieste nad priemerom ostatných krajín OECD**.

3.4 Pozícia SR v zmenených ekonomických podmienkach na podporu vysokoškolského vzdelávania zo súkromných zdrojov v krajinách OECD v roku 2008 oproti roku 2000

Zmeny v ekonomických podmienkach vysokoškolského vzdelávania v

krajinách OECD merané indexom rastu súkromných výdavkov v roku 2008 oproti roku 2000, boli podľa dostupných oficiálnych údajov 25-tich členských krajín **na priemernej úrovni indexu 217**. V zmenených ekonomických podmienkach podpory vysokoškolského vzdelávania zo súkromných zdrojov v roku 2008 oproti roku 2000, bola SR vysoko nad priemerom indexu rastu ostatných krajín OECD. **SR sa s indexom 557 umiestnila na 3. mieste v rebríčku hodnotených krajín OECD.**

Na základe uvedeného možno konštatovať, že Slovenská republika sa vo vzťahu k ostatným krajinám OECD, v sledovanom období:

1. Aspoň sčasti snažila kompenzovať veľký deficit verejných zdrojov (narastajúci skrytý verejný dlh spoločnosti, meraný zaostávaním rastu verejných zdrojov na vzdelávanie na treťom stupni od roku 2000 do roku 2008 v % (index 145) voči rastu HDP v rovnakom období (index rastu HDP - 165), a ešte väčší deficit z roku 1993 .
2. Výraznejšie, aj keď len sčasti, pomocou súkromných zdrojov kompenzovala vysokoškolské vzdelávanie, o čo sa zaslúžil výrazný skok v počte súkromných vysokých škôl a najmä v počte študentov, ktorí si platia štúdium z vlastných zdrojov domácností (index rastu súkromných zdrojov v porovnaní rokov 2000/2008 - index 557 oproti rastu verejných zdrojov - index 145).
3. Musí vytvárať optimálne podmienky pre štúdium na treťom stupni vzdelávania tak, aby aspoň v strednodobom horizonte dobiehala zaostávanie vo vysokoškolskej vzdelanostnej úrovni obyvateľstva v porovnaní s ostatnými členskými krajinami OECD, a to na základe ustavičného rastu % študujúceho obyvateľstva na vysokých školách v dennej a externej forme.

4 Komparácia percenta študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD

4.1 Komparácia percenta študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD v roku 2000

V roku 2000 dosiahlo percento študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD⁹ **priemernú úroveň 27,8 %**. Za týmto priemerným údajom OECD boli za rok priepastné, skoro šesťnásobné rozdiely (variačné rozpätie - 5,72 bodu), od Nového Zélandu na 1. mieste (50,3 %) až po Turecko na 25. mieste (8,8 %), ktoré sa významne zmenšili do roku 2006 na štvornásobné. **Nad priemernou úrovňou (27,8 %)** študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD sa v roku 2000 nachádzalo **15 štátov** (variačné rozpätie - 1,70), v nasledovnom poradí:

1. Nový Zéland	50,3 %
2. Fínsko	40,8 %
3. Dánsko	37,5 %
4. Nórsko	37,4 %
5. Veľká Británia	37,4 %
6. Austrália	35,7 %
7. Holandsko	35,1 %
8. Poľsko	34,4 %
9. USA	34,4 %
10. Island	33,2 %
11. Írsko	30,5 %
12. Španielsko	30,4 %
13. Japonsko	29,4 %
14. Maďarsko	28,8 %
15. Švédsko	28,1 %

Pod priemerom OECD (27,8 %), sa v roku 2000 na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD nachádzalo **10**

⁹ Krajiny, ktoré poskytli údaje.

štátov (variačné rozpätie -3,09 bodu) v tomto poradí:

16. Kanada	27,2 %
17. Portugalsko	23,2 %
18. SR	22,8 %
19. Taliansko	19,0 %
20. SRN	18,4 %
21. Rakúsko	15,3 %
22. Grécko	17,7 %
23. ČR	13,8 %
24. Švajčiarsko	11,9 %
25. Turecko	8,8 %

Z uvedeného porovnania vyplýva, že:

- ak odhliadneme od extrémneho údaju Nového Zélandu (50,3 %), v roku 2000 boli rozdiely v percentách študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD medzi Fínskom na 2. mieste a Tureckom na poslednom, 25. mieste, **viac ako štvornásobné**;
- okolo priemeru (27,8 %) s toleranciou +/- cca 5 % sa nachádzalo 8 zo skúmaných krajín;
- pozícia SR** medzi skúmanými 25-timi členskými krajinami OECD **bola v roku 2000 podpriemerná**, SR sa umiestnilo v poradí na 18. mieste s 22,8 % študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva, čo v porovnaní s Novým Zélandom alebo s Fínskom predstavuje oveľa nižšie percento vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva.¹⁰

4.2 Komparácia percenta študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD v roku 2006

V roku 2006 dosiahlo percento študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD¹¹ **priemernú úroveň 38,10 %**. Za týmto zvýšeným priemerom OECD v roku 2006 oproti roku

¹⁰ Pokiaľ sa percento študujúcich v budúcnosti výrazne nezvýši, môže sa to negatívne odraziť na prekonávaní priepastného zaostávania SR za krajinami OECD v % vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva. V ďalších rokoch sa však podarilo SR obavy sčasti vyvrátiť.

¹¹ Krajiny, ktoré poskytli údaje.

2000 (27,8 %), zostali aj v roku 2006 viac ako štvornásobné rozdiely (variačné rozpätie - 4,15 bodu), od Islandu na 1. mieste (63,1 %) až po Turecko na 25. mieste (15,2 %). **Nad priemernou úrovňou** (38,1 %) študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD sa v roku 2006 nachádzalo **14 štátov** (variačné rozpätie - 1,63 bodu), v nasledovnom poradí:

1. Island	63,1 %
2. Austrália	49,8 %
3. Poľsko	49,5 %
4. Fínsko	48,5 %
5. Nový Zéland	47,6 %
6. Dánsko	47,3 %
7. Írsko	45,0 %
8. Nórsko	43,4 %
9. Holandsko	42,8 %
10. Portugalsko	42,6 %
11. Švédsko	39,9 %
12. SR	38,9 %
13. Japonsko	38,8 %
14. Veľká Británia	38,7 %

Pod priemerom študujúcich v rámci OECD (38,10 %) na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD, sa v roku 2006 nachádzalo **14 štátov** (variačné rozpätie - 2,40 bodu) v tomto poradí:

15. USA	36,5 %
16. Taliansko	35,0 %
17. ČR	34,9 %
18. Španielsko	32,4 %
19. Švajčiarsko	31,4 %
20. Kanada	30,6 %
21. Maďarsko	29,4 %
22. SRN	23,4 %
23. Rakúsko	22,1 %
24. Grécko	17,7 %
25. Turecko	15,2 %

Z uvedeného porovnania vyplýva, že:

- a) ak odhliadneme od extrémneho údaju Islandu (63,1 %; v r. 2000 33,2 %), v roku 2006 boli rozdiely v percentách študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva v 25-tich členských krajinách OECD medzi Austráliou na 2. mieste (49,8 %) a Tureckom na 25. mieste (15,2 %) **len niečo viac ako trojnásobné**, čo možno hodnotiť pozitívne v porovnaní s rokom 2000;
- b) okolo priemeru (38,1 %) s toleranciou +/- cca 5 % sa nachádzala takmer polovica skúmaných krajín;
- c) **SR si svoju pozíciu v roku 2006** v percentuálnom vyjadrení počtu študujúcich na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva výrazne **polepšila**, a oproti roku 2000 **postúpila o 6 miest, z pôvodného 18. miesta (22,8 %) na 12. miesto (38,9 %)** v poradí spomedzi 25-tich skúmaných členských krajín OECD. **SR sa umiestnila v rebríčku 25-tich hodnotených krajín nad priemerom OECD.** Možno len predpokladať, že uvedené bude mať významný dopad na postupné prekonávanie výrazného zaostávania SR v % vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva za krajinami OECD.

4.3 Záverečné zhodnotenie komparatívnej analýzy študujúceho obyvateľstva SR na treťom stupni vzdelávania v porovnaní s členskými krajinami OECD v sledovanom období

Fakty z komparatívnej analýzy o pozícii Slovenskej republiky v počte študujúcich (v percentuálnom vyjadrení) na treťom stupni vzdelávania obyvateľstva oproti skúmaným členským krajinám OECD vyvracajú ďalší mýtus a síce, že v SR je príliš veľa študujúcich na vysokých školách. Ten vzniká na základe nerovnováhy na trhu práce a to zamieňaním príčin nedostatočného dopytu na trhu práce po vysokoškolsky vzdelaných odborníkoch s „príliš“ veľkou ponukou absolventov vysokých škôl, vyvolanou najmä dlhodobou neefektívnou hospodárskou politikou po roku 1989 (nedostatočné vytváranie pracovných príležitostí z nevhodnej štruktúry národného hospodárstva, veľkým deficitom verejných financií a pod.), ale aj neoptimálnou štruktúrou absolventov vysokých škôl, ktorej v slobodnej demokratickej spoločnosti nepomôže žiadna regulácia. Z nepriaznivej situácie vysokoškolskej vzdelanosti obyvateľstva a jej prekonávania boli v ostatných rokoch významne nápomocné súkromné zdroje

externe študujúcich poslucháčov, a to najmä na súkromných vysokých školách. O úrovni zvyšovania kvality externého (ale aj denného) štúdia treba nepochybne diskutovať, a ich efektívnejšie modely hľadať najmä v SRN, Veľkej Británii a USA (napr. implementáciou flexibilných metód zostavovania napr. aj individuálnych študijných programov, komunikáciou so študentmi počas výučby, vrátane skúšania, individuálnym prístupom a pod.).

Literatúra:

- CONNOLLY, S. – MUNROE A. 1999. *Economics of the Public Sector*. N. York: Financial Times Press, 1999. 536 s. ISBN-13: 978-0-13096-641-4.
- DEVAN, S. – ETTLINGER, M. 2009. *Comparing Public Spending Across OECD Countries*. Centre for American Progress, 2009.
- Education at a glance*, Oecd statistics, 2011.
- Factbooks od roku 1998 do 2011*. www.oecd.org.
- Forms of development cooperation involving the private sector*. BMZ Strategy paper 5/2011.
- KYNCL, L. - SCHILLEROVÁ, P. 2009. General Part of Financial Law in the View of Non-fiscal Part. In *Dny práva - 2009 - Days of Law*. 2009. ISBN 978-80-210-4989-5.
- Ľudský kapitál a technický pokrok*. Expertíza EÚ SAV a EU v Bratislave.
- MASÁR, D. 2009. Sú opodstatnené obavy z katastrofických scenárov v nastupujúcej hospodárskej kríze? [CD-ROM]. Masarykova univerzita, Brno: Cofola 2009. s. 1-6.
- MEDVEĎ, J. – NEMEC, J. – ORVISKÁ, M. – ZIMKOVÁ, E. 2005. *Verejné financie*. Bratislava: Sprint, 2005. 464 s. ISBN 80-89085-32-2.
- MUSGRAVE, R. A. - MUSGRAVE, P. B. 1994. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press, 1994.
- SCHUSTER, M. D. 1989. The Search for International Models. In: *Who is to Pay for the Arts*. New York: ACA, 1989, s. 15 – 42.
- STIGLITZ, J. E. 1997. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. 661 s.
- Ten objectives for more education*. BMZ Strategy paper 1/2012.
- Ten objectives for economic analysis, www.worldbank.org.
- www.eurostat.eu.
- www.oecd.org/statistics.
- www.unesco.org